

Βιβλίο

Κύπρον, οὐ μ' ἔθέ

της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΖΑΜΑΡΙΑ

Πενήντα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή και τη διχοτόμηση του νησιού, τρία σπουδαία βιβλία έρχονται να αφηγηθούν στα παιδιά την Ιστορία της Κύπρου

Στις 20 Ιουλίου 1974 η Τουρκία εισέβαλε στρατιωτικά στην Κύπρο (μετά το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου κατά της εκλεγμένης κυβέρνησης του Προέδρου Μακαρίου που διενήργησε η στρατιωτική Χούντα των Αθηνών) παραβιάζοντας κάθε κανόνα της διεθνούς νομιμότητας, περιλαμβανομένου του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Φέτος συμπληρώνεται 50 χρόνια από την εισβολή, που είχε ως αποτέλεσμα τη διχοτόμηση του νησιού και τον εκτοπισμό 162.000 Ελληνοκυπρίων που έγιναν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα. Ωστόσο, η πιο οδυνηρή επίπτωση της τουρκικής εισβολής είναι το ανθρωπιστικό πρόβλημα των, μέχρι και σήμερα, αγνοουμένων, ανάμεσα στους οποίους περιλαμβάνονται άμαχοι, γυναίκες και μικρά παιδιά.

Ένα μεγάλο μέρος της κυπριακής λογοτεχνίας μετά τη Μεταπολίτευση καταγράφει τα γεγονότα του 1974. Τρία βιβλία που κυκλοφόρησαν πρόσφατα αναλαμβάνουν να μιλήσουν στα παιδιά για την Ιστορία του τόπου και των ανθρώπων.

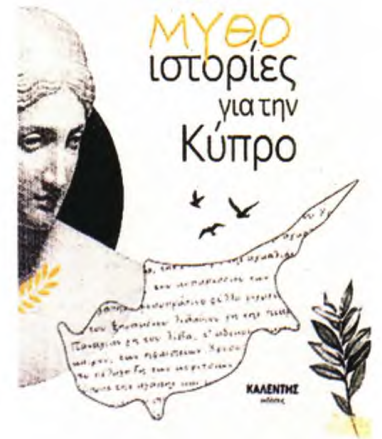
Η Ιστορία ως λογοτεχνική απόλαυση

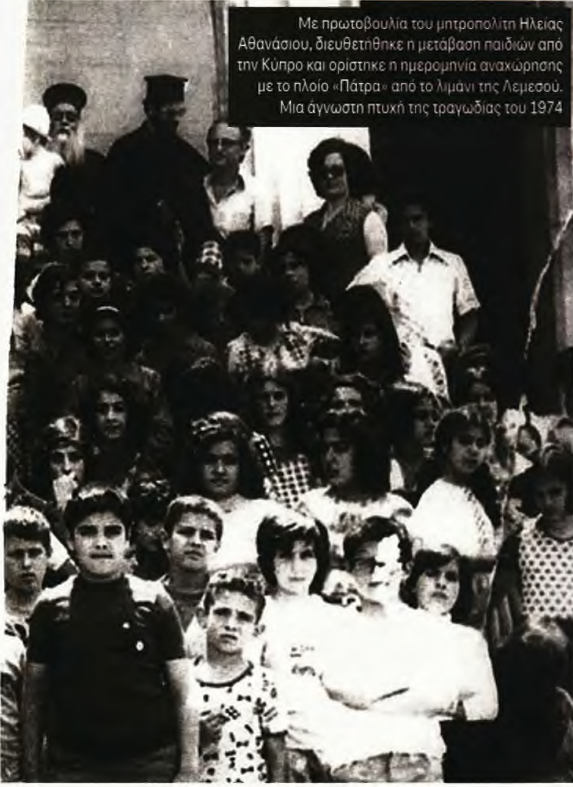
Ήταν ενενήντα εκατομμύρια χρόνια πριν όταν στο σταυροδρόμι τριών ηπεί-

ρων αναδόθηκε ένα κομμάτι γης που έμελλε να γίνει η Ωραία του Κόσμου της Μέσης Ανατολής. Η Ελένη Σβορώνου γνωρίζει καλά πώς να μετατρέψει την ιστορική γνώση σε λογοτεχνική απόλαυση. Στο «12 ΜΥΘΟΙΣΤΟΡΙΕΣ για την Κύπρο» δημιουργεί μια πλήρη ιστοριογραφική στην οποία ξεδιπλώνει την Ιστορία του νησιού. Εξαιρετικής θέσης το κείμενο: «Είμαστε αιχμάλωτοι της Γεωγραφίας». Αφού για την Κύπρο η γεωγραφική θέση σημάδεψε διαχρονικά τη μοίρα της. Με ένα κείμενο σφικτό και συγκροτημένο, με τρόπο εύληπτο για τους μικρούς αναγνώστες και γλώσσα που αναδεικνύει σημαίνον και σημαντικό, παραθέτει καιρικές ιστορικές στιγμές. Η ανάδυση της Αφροδίτης, η επικοινωνία με τους Φοίνικες και τους Μυκηναίους, οι Πέρσες, ο Μέγας Αλέξανδρος, ο απόστολος Βαρνάβας, οι μουσουλμάνοι άρπασαν ο καθένας το αποτόπιμά του. «Το νησί-νόντα του πολύτιμου χαλκού, αφού κυρτων τον εἶπαν στα Λατινικά, γιατί άφθονος ήταν ο χαλκός που έτρεχε στις υπόγειες φλέβες του νησιού». Αλλά και ένα διαρκές «μήλον της έριδος» με ένα διαζευκτικό «π» στην αναζήτηση της ταυτότητας του. Αμμόχωστος ή Φαμαγκούστα; Η μήπως Μαγκόσα; Κι ύστερα αγγλοκρατία και ΕΟΚΑ. Και ονόματα πρώων που σημάδεψαν την Ιστορία και σημάδεψαν από αυτή: Καραολής, Δημητρίου, Παλληκαρίδης, Αυξεντίου. Ιούλιος 1974. «Η δική μου πατρίδα έχει

ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ

“12 ΜΥΘΟΙΣΤΟΡΙΕΣ για την Κύπρο

ό' αυτή τη δεύτερη περιπέτεια που κλήθη-
καν να βιώσουν. Με διαρκείς αναδρομικές
αφηγήσεις στο πρώτο μέρος, που καλύπτει
το ταξίδι Λεμεσός-Πειραιάς, η αφηγήτρια
θα εγκιβωτίσει ιστορίες από την καθημερι-
νή ζωή των παιδιών. Ιστορίες συνδεδεμέ-
νες με την ειρηνική ζωή, την παιδική αφέ-
λεια, το παιχνίδι, τα όνειρα αλλά και με το
βίωμα του γεγονότος που ήρθε να διαρρή-
ξει βίαια την παιδικότητά τους. Στο δεύτερο
μέρος θα αφηγηθεί τη ζωή στον νέο τόπο.
Οι μαρτυρίες δώαν βρέθηκαν πρόσφυγες
στην Ελλάδα θα αξιοποιηθούν σαν καμβάς
για να σπειθεί η μυθολογία για τη ζωή των
Κυπριόπουλων στον Πόργο Ηλείας που
φιλοξενήθηκαν είτε σε ανάδοχες οικογένει-
ες είτε σε ορφανοτροφεία. Ωστόσο, η Κατε-
ρίνα, η Στυλιανή, ο Μιχάλης, η Μπλιά θα
δώσουν την ευκαιρία να μιλήσει η Κουι-
πάνου στους αναγνώστες για το βίωμα της
προσφυγιάς και της μετανάστευσης, τόσο
γνωστό στους Έλληνες. Η Απώ και η Σο-
φία, δευτεραγωνίστριες της ιστορίας της
Κουιπάνου, θα μας υπενθυμίσουν τη Μι-
κρασιακή Καταστροφή και τη μετανά-
στευση μετά την Κατοχή και τον Εμφύλιο.
Ο Ιβάν και η Ολένα στο βιβλίο της Αντω-
νίου θα γίνουν η φωνή για τα σημερινά ασυ-
νόδετα προσφυγόπουλα. Ο Ιβάν πάσχει
από «σύνδρομο παραίτησης», βυθισμένος
σε έναν διαρκή ανεξήγητο ύπνο - μια διατα-
ραχή που επηρεάζει αποκλειστικά τα παιδιά
οικογενειών που ζητούν άσυλο, τα οποία
έχουν ζήσει αλληλεπλήλεις ταλαιπωρίες με-
τανάστευσης σύμφωνα με τους επιστήμο-
νες. Περίεργο; Καθόλου. «Τα παιδιά ζυ-
πνάνε όταν νιώθουν ασφαλής». Γιατί κάποια
δεν μπορούν να διακρίνουν το χρώμα στην
καινούργια τους ζωή. Όπως η Ολένα, που
«τα μάτια της έφεραν μαζί τους το γκρίζο
της βομβαρδισμένης Ουκρανίας».

*«Εν είμαι οίσουρη, γιαγιάς μου,
γιατί γράφω τούτον το βιβλίων.
Νομίζω ότι θέλω να πω πως
οι ιστορίες μιας γενιάς επηρεάζουν
ζται την επόμενη. Ό,τι εζήσατε
εσείς εγράφτην ζται πάνω μας
και εν να γραφτεί πάνω στα παιθκία
ζται σι' αγγόνια μας»*

ΣΠΙΣΕΝ...

μοιραστεί στα δυο / ποιο απ' τα δυο κομμάτια πρέπει ν' αγαπάω;»

Στους προσφυγικούς συνοικισμούς

Δικτοτύποι, πράσινη γραμμή, προσφυ-
γιά, εγκλωβισμένοι, αγνοούμενοι, κατοχή.
Από αυτό το σημείο πίνουν το νήμα της
αφήγησης η Αντρη Αντωνίου και η Άννα
Κουιπάνου, Κύπριες και οι δύο, αναλαμ-
βάνοντας να μεταφέρουν μυθολογικά
το «μετά». Η αφήγηση της Αντωνίου ξεκι-
νά in medias res αποτυπώνοντας τη ζωή
στους προσφυγικούς συνοικισμούς. Με
πρωτοπρόσωπη αφήγηση, με εναλλαγή
πρώτου ενικού και πληθυντικού προσώ-
που, μέσα από το βλέμμα ενός παιδιού, θα
μεταφέρει στιγμιότυπα από εκείνα που
βίωσε ή άκουσε να αφηγούνται. Χωρίς με-
λοδραματισμούς και αφορισμούς, σε 28
μικρές έκτασης κεφάλαια αξιοποιεί έντε-
χνα το συναίσθημα για να αφηγηθεί εξορι-
σμού δραματικά γεγονότα. Το κορίτσι θα
μεγαλώσει και θα γνωρίσει άλλα παιδιά,
που κι εκείνα εγκατέλειψαν την πατρίδα
τους. Διευρύνοντας έτσι την οπτική της
αφήγησης, θα αναδείξει την ουσία της
ιστορίας της. Μοιρασμένες πατρίδες. Προ-
σφυγιά. Ξενιτερός. Και μετά; «Μακάρι να
έπαιναν οι πόλεμοι. Όμως, ακόμα και με
πόλεμους, εμείς οι άνθρωποι, εμείς οι πρό-
σφυγες θα απλώνουμε το χέρι μας σε
όσους οι πόλεμοι και τα παράλογα μίση
έριξαν κάτω». Μέχρις ότου η διαδρομή
οδηγήσει «Στον δρόμο για το σπίτι».

Προσφυγόπουλα στην Ελλάδα

«Πηγαίνουμε σε μια μεγάλη αίθουσα, σε
μια τραπεζαρία. Μας δίνουν μια χούφτα
αμύγδαλα και σταφίδες. Τις μετρώ. Θυμά-
μαι εκείνο το παραμύθι με τα παιδιά που τα
άφησαν οι γονείς τους στο δάσος κι έριξαν
ψήκυλα για να βρουν τον δρόμο της επι-
στροφής. Εγώ έχω σταφίδες. (...) «Μην
παιζεις με το φαγητό σου!» μου λέει η κυ-
ρία Κηπουρού. «Δεν παίζω με το φαί μου»
θέλω να πω. Υπολογίζω τον δρόμο μέχρι
να γυρίσω πίσω». Την ίδια ανάγκη επι-
στροφής στο σπίτι αφηγείται και η Άννα
Κουιπάνου στο «Όταν μας άφησε η θά-
λασσα», με μια ιστορία που βασίζεται σε
πραγματικά γεγονότα.

Μια άγνωστη πτυχή της τραγωδίας του
1974 αποτελούν τα παιδιά από την Κύπρο
που αμέσως μετά τον πόλεμο φιλοξενήθη-
καν για κάποια χρόνια σε σχεδόν όλη την
Ελλάδα, από την Πελοπόννησο μέχρι τη
Μακεδονία και τα νησιά, και τα οποία επί-
σημα ανέρχονται σε 2.000, ενώ ανεπίσημα
φτάνουν τις 5.000. Με πρωτοβουλία του
μητροπολίτη Ηλείας Αθανάσιου διευθε-
τήθηκε η μετάβαση αρχικά 415 παιδιών, τα
οποία στη συνέχεια έγιναν 456 και ορίστη-
κε η ημερομηνία αναχώρησης με το πλοίο
«Πάτρα» από το λιμάνι της Λεμεσού.

Την ιστορία αυτών των παιδιών θα αφη-
γηθεί η Κατερίνα Χρυσοστόμου, εκ Κυπρι-
ογενούς. Θα τη συναντήσουμε μαζί με τον δι-
πλωρό της, τον δίδυμο αδελφό της Μιχάλη,

Γράφω για να μην ξεχάσω

Πενήντα χρόνια μετά, τρία σπουδαία βι-
βλία έρχονται να αφηγηθούν στα παιδιά
την Ιστορία της Κύπρου. «Μια τροχιά με
τον δείκτη προτεταμένο, η Κύπρος» θα πει
η πολυβραβευμένη Σβορώνου. «Άπειρα
τα σχήματα που μπορεί να πάρει το νησί.
Όσοι κατάφεραν να τα διακρίνουν ελεύθε-
ροι από τα δεσμά του χάρτι ή διαβάζουν
αλλιώς τη γεωγραφία έγιναν ήρωες». Κι αν
η Ελένη Σβορώνου «σε κρίσιμους και πα-
ράξενους καιρούς επανατοποθετεί την Κύ-
προ στον μαγικό και μοναδικό χάρτι της
Τέχνης και του Πολιτισμού», η Αντρη
Αντωνίου και η Άννα Κουιπάνου, Κύ-
πριες και οι δύο, τιμημένες με πλήθος βρα-
βείων, στα δύο πρόσφατα βιβλία τους, μι-
λώντας για ό,τι συνέβη στο παρελθόν, κα-
ταφέρνουν να αγγίζουν και αυτό που περι-
γράφεται ως διαγενεακό τραύμα.
«Εν είμαι οίσουρη, γιαγιάς μου, γιατί
γράφω τούτον το βιβλίων. Νομίζω ότι θέλω
να πω πως οι ιστορίες μιας γενιάς επηρεά-
ζουν ζται την επόμενη. Ό,τι εζήσατε εσείς
εγράφτην ζται πάνω μας και εν να γραφτεί
πάνω στα παιθκία ζται σι' αγγόνια μας»
γράφει η Αντωνίου.
Αυτό κάνει όμως η λογοτεχνία. Εξοικεί-
νει τα παιδιά με την ανθρώπινη πλευρά της
Ιστορίας, οδηγεί σε «ατομικές αναγνώσεις»
εισάγοντας τα παιδιά στον ρεαλιστικό κόσμο
της ανθρώπινης ύπαρξης αλλά και στην αν-
θρώπινη πλευρά της Ιστορίας. Μιλά για
τους «μικρούς» καθημερινούς ήρωες που
καλούνται να ζήσουν με τις αναμνήσεις, την
αυλή, τον πόνο και την ελπίδα, συχνά
μακριά από τον τόπο τους. Γιατί η προσφυ-
γιά χαρακτηρίζει τον ίδιο τρόπο όλους τους αν-
θρώπους, όπου κι αν γεννήθηκαν.
«Εγώ δεν λέω ιστορίες, εγώ μόνο γράφω
λέξεις στο τετράδιο για να μην τις ξεχάσω»
λέει η Κατερίνα, γιατί «η συγγραφή μπορεί
να πάρει τον πόνο και να τον κάνει ιστο-
ρία» θα πει η Κουιπάνου. Ελπίδα και πα-
ραμυθία θα συμπληρώνα εγώ.

